

**Asociația pentru Democrație Participativă
Association for Participatory Democracy**

Str. Alecsandri 97, Chisinau MD-2012, Republica Moldova
Tel. (373-22) 21 34 94; Tel./Fax: (373-22) 21 29 92
E-mail: adept@e-democracy.md; web: www.e-democracy.md

25 ianuarie 2013

MINISTERUL JUSTIȚIEI

Urmare a demersului Ministerului Justiției nr.03/300 din 15.01.2013, Vă remitem comentariile și propunerile Asociației pentru Democrație Participativă ADEPT asupra proiectului Legii **cu privire la mediere** (în redacție nouă), publicat pe pagina web a Ministerului Justiției la 16.01.2013. Acest produs este realizat în cadrul proiectului „*Open Government and Parliament: increase transparency in the decision-making through public Participation*”, implementat de Asociația Obștească „Asociația pentru Democrație Participativă” (ADEPT), cu suportul financiar al Ambasadei Regatului Țărilor de Jos. Opiniile exprimate aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al finanțatorului.

Adițional, anunțăm despre disponibilitatea de a participa la eventuale dezbateri și consultări publice privind proiectul legii cu privire la mediere, organizate în procesul de asigurare a transparenței decizionale.

Cu respect,

Igor BOȚAN,
Director executiv ADEPT

COMENTARIU ȘI PROPUNERI
la proiectul de lege cu privire la mediere
(în redacție nouă)

Analiza conținutului proiectului

LEGE
cu privire la mediere

Parlamentul adoptă prezenta lege organică.

Capitolul I. Noțiuni generale

Articolul 1. Obiectul și scopul legii

(1) Scopul prezentei legi este de a promova și a încuraja utilizarea medierii în vederea soluționării pe cale amiabilă a litigiilor, de a facilita accesul la servicii calificate de mediere și a asigura o relație echitabilă și eficientă între mediere și procedurile judiciare.

Comentarii: De regulă, scopul unui act normativ este de a reglementa anumite categorii de relații sociale pentru a le oferi protecția legii și de a asigura respectarea acestora prin implicarea, în caz de necesitate, a forței de constrângere a statului. Este adevărat că lipsa de sensibilizare¹ este unul dintre obstacolele în ceea ce privește dezvoltarea medierii într-un stat. Totuși, promovarea și încurajarea pot apărea în calitate de efecte secundare a reglementării, însă mai puțin în calitate de scop primordial al unei legi.

În același timp, norma juridică urmează să evite formulări vagi și declarative. Sintagma „a asigura o relație echitabilă și eficientă între mediere și procedurile judiciare” pare să nu întrunească această caracteristică:

- *pe de o parte, proiectul de lege sugerează că în prezent există o relație inechitabilă între mediere și procedurile judiciare (prezumându-se că este vorba despre instanțele de judecată), deși în esență acestea sunt două mecanisme distincte de soluționare a litigiilor;*
- *pe de altă parte, mai rezonabilă pare să fie gruparea medierii și a altor modalități de soluționare alternativă a litigiilor (precum ar fi negocierea sau concilierea) în raport cu modalitățile/procedurile jurisdicționale de soluționare a litigiilor (arbitrajul și instanțele de judecată).*

(2) Prezenta lege determină statutul mediatorului, modul de organizare și de reglementare a activității de mediere, principiile desfășurării procesului de mediere și efectele medierii.

(3) Sub incidența prezentei legi se află medierea în litigiile care sunt sau pot face obiectul unei proceduri judiciare în materie de drept civil, contravențional sau penal, cu excepția medierii școlare.

¹ Comisia Europeană pentru Eficacitatea Justiției (CEPEJ), Ghid pentru o mai bună implementare a recomandării cu privire la medierea în materie penală, CEPEJ(2007)13; Comisia Europeană pentru Eficacitatea Justiției (CEPEJ), Ghid pentru o mai bună implementare a recomandării cu privire la medierea în materie civilă și familială, CEPEJ(2007)14; Comisia Europeană pentru Eficacitatea Justiției (CEPEJ), Ghid pentru o mai bună implementare a recomandării cu privire la căile alternative de soluționare a litigiilor dintre autorităților administrative și persoanele private, CEPEJ(2007)15, http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/cepej/WCD/Guidelines_en.asp

Comentarii: Categoriile de litigii care pot fi deferite medierii, reglementate în alineatul (3), implică câteva aspecte:

- a) nu este clar ce anume înglobează sintagma „proceduri judiciare” – este vorba doar despre procedura în fața instanțelor judecătorești sau aceasta implică și procedura în fața instanței arbitrale, care în esență este o instanță jurisdicțională (adică un terț decide asupra soluției litigiului)? O astfel de abordare este prevăzută în Art. 2(3) din Legea nr 134/14.06.2007 cu privire la mediere², precum și este sugerată în Directiva 2008/52/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 21 mai 2008 privind anumite aspecte ale medierii în materie civilă și comercială³;
- b) nu este clar dacă medierea poate fi aplicată în orice categorie de litigiu sau materie și dacă nu, care ar fi acele materii/litigii în care medierea nu ar fi aplicabilă sau admisă? Directiva 2008/52/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 21 mai 2008 privind anumite aspecte ale medierii în materie civilă și comercială stipulează că prevederile directivei nu ar trebui să se aplice în cazul drepturilor și obligațiilor de care părțile nu pot dispune în mod liber potrivit legislației aplicabile. Astfel de drepturi și obligații se regăsesc în mod special în dreptul familiei și dreptul muncii⁴;
- c) nu este clară necesitatea introducerii excepției referitoare la medierea școlară – este vorba despre un instrument care nu are conexiuni cu medierea și doar utilizează această noțiune sau este vorba despre instituirea unui sistem diferit de mediere, cu reguli și principii distincte decât cele propuse în acest proiect de lege?
- d) o întrebare deschisă rămâne dacă prevederile acestui proiect de lege se vor răsfriinge și asupra activității mediatorilor comunitari⁵ ?

Articolul 2. Noțiuni

În sensul prezentei legi se aplică următoarele noțiuni:

- a) *medierea* - este un proces structurat, indiferent cum este denumit sau cum se face referire la acesta, în care două sau mai multe părți într-un litigiu încearcă să ajungă la un acord privind soluționarea amiabilă a litigiului dintre ele, cu asistența unui mediator;

Comentarii: Această definiție este inspirată substanțial din definiția specificată în Directiva 2008/52/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 21 mai 2008 privind anumite aspecte ale medierii în materie civilă și comercială. Pornind de la faptul că această Directivă se referă în special la litigiile transfrontaliere, ea face precizarea „indiferent cum este denumit sau cum se face referire la acesta” luând în calcul faptul că în state diferite pot fi utilizate noțiuni și mecanisme diferite în ceea ce privește unul și același lucru. Necesitatea acestei precizări nu este clară în cazul cadrului legal național, unde se prezumă că prin definiția medierii se va înțelege anume acel conținut care îi va fi dat prin acest proiect de lege.

² (3) Părțile pot recurge la mediere benevol, inclusiv după pornirea unui proces în **instanța judecătorească sau arbitrală**, în orice fază a acestuia, convenind să soluționeze, pe această cale, orice conflict în materie civilă, comercială, de familie, contravențională, penală, precum și în alte materii, în condițiile prezentei legi.

³ Art. 2(2), Art.7(1), Art. 8(1) din Directivă.

⁴ Preambulul Directivei, p. (10).

⁵ HG nr. 494 din 08.07.2011 cu privire la aprobarea Planului de acțiuni pentru susținerea populației de etnie romă din Republica Moldova pentru anii 2011-2015; Recommendation CM/Rec(2012)9 of the Committee of Ministers to member States on mediation as effective tool for promoting respect for human rights and social inclusion of Roma (12 September 2012), www.coe.int.

b) *mediator* - reprezintă orice terț chemat să conducă procesul de mediere într-o manieră eficientă, imparțială și competentă, indiferent de profesia acestuia, precum și modul în care a fost desemnat;

c) *instituție de mediere* - reprezintă persoana juridică de drept public sau privat sau subdiviziunea acesteia, care ține o listă a mediatorilor, recomandă sau numește un mediator, propune sau definește regulile de desfășurare a medierii, administrează costurile medierii și realizează alte acțiuni pentru asigurarea derulării procesului de mediere;

d) *litigiu* - reprezintă orice conflict în materie civilă, comercială, de familie, contravențională, penală, de muncă, în relațiile cu consumatorul, precum și în alte materii, care poate fi supus medierii în condițiile prezentei legi;

Comentarii: Spectrul de litigii specificat aici diferă de cel indicat la Art.1(3) din proiectul de lege. Aceste două prevederi necesită o corelare (a se vedea suplimentar comentariile de mai sus de la Art.1(3).).

În același timp, nu este exclus faptul ca un litigiu să aibă mai multe componente distincte, care în parte pot constitui obiectul medierii.

e) *parte* - este orice persoană fizică, persoană juridică, autoritate publică care manifestă acordul de a soluționa un litigiu prin mediere.

Comentarii: Pare să fie rezonabilă specificarea că este vorba despre persoana fizică, persoana juridică sau autoritatea publică implicată în litigiu sau care are un interes legal în litigiu.

Articolul 3. Activitatea de mediere

(1) Activitatea de mediere constituie o activitate profesională reglementată în condițiile prezentei legi prin:

Comentarii: În cazul sintagmei „activitate profesională” formularea potrivită pentru contextul dat ar fi „activitate profesionistă”.

a) instituirea și delimitarea competenței instituțiilor statului în domeniul medierii;

Comentarii: Proiectul de lege este foarte sumar în ceea ce privește competențele instituțiilor statului în domeniul medierii. Este reglementată competența Consiliului de mediere și implicit anumite atribuții ale Ministerului Justiției. Rolul altor actori importanți, precum ar fi judecătorii, avocații, nu este menționat decât implicit în acest proiect de lege, deși rolul activ al acestora în promovarea și aplicarea medierii este unanim recunoscut⁶.

b) stabilirea condițiilor și a modului de dobândire, de suspendare și retragere a calității de mediator;

Comentarii: Retragerea calității de mediator presupune aplicarea unei sancțiuni pentru încălcarea obligațiilor stabilite și nu implică renunțarea benevolă la această calitate.

⁶ Comisia Europeană pentru Eficacitatea Justiției (CEPEJ), Ghid pentru o mai bună implementare a recomandării cu privire la medierea în materie penală, CEPEJ(2007)13; Comisia Europeană pentru Eficacitatea Justiției (CEPEJ), Ghid pentru o mai bună implementare a recomandării cu privire la medierea în materie civilă și familială, CEPEJ(2007)14; Comisia Europeană pentru Eficacitatea Justiției (CEPEJ), Ghid pentru o mai bună implementare a recomandării cu privire la căile alternative de soluționare a litigiilor dintre autorităților administrative și persoanele private, CEPEJ(2007)15, http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/cepej/WCD/Guidelines_en.asp

Reieșind din aceste două aspecte (retragerea în calitate de sancțiune și renunțare benevolă), se propune substituirea cuvântului „retragere” cu cuvântul „de încetare”.

c) determinarea formelor de organizare a activității de mediere și a cerințelor pentru atestarea instituțiilor de mediere;

d) stabilirea principiilor de răspundere a mediatorului și a instituțiilor de mediere pentru încălcările admise în exercitarea activității de mediere.

(2) Activitatea de mediere este de interes public, nu constituie activitate de întreprinzător și nu poate fi raportată la o astfel de activitate.

(3) Activitatea de mediere se desfășoară în mod egal pentru toate persoanele, fără deosebire de rasă, culoare, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere, origine socială, etc.

Comentarii: *Discriminarea între persoane poate avea loc în baza unui șir mai extins de criterii. Enumerarea exhaustivă a acestora nu este posibilă, dar nici necesară. În acest sens, Art. 1(1) din Legea nr. 121/25.05.2012 cu privire la asigurarea egalității utilizează sintagma „sau orice alt criteriu similar”.*

(4) Activitatea de mediere poate fi remunerată sau voluntară. Doar mediatorii atestați și instituțiile de mediere atestate în condițiile prezentei legi sunt în drept să perceapă onorarii pentru serviciile de mediere oferite.

Capitolul II. Consiliul de mediere

Articolul 4. Consiliul de mediere

Comentarii: *Nota informativă la proiectul de Lege cu privire la mediere menționează că la constituirea Consiliului de mediere s-a urmat modelul Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat. Totuși, pornind de la experiența Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat, anumite aspecte necesită a fi menționate:*

- *CNAJGS a beneficiat în perioada incipientă de suport din partea partenerilor de dezvoltare;*
- *devotamentul și abnegația primilor membri ai CNAJGS au avut un rol crucial în dezvoltarea sistemului;*
- *Experiența CNAJGS a demonstrat că asigurarea secretariatului de către Ministerul Justiției, fără a fi constituită o subdiviziune specializată sau, cel puțin, desemnarea unei persoane investite doar cu aceste împuterniciri, este o soluție care nu întotdeauna întrunește așteptările.*

(1) Consiliul de mediere reprezintă un organ colegial cu statut de persoană juridică constituit pentru implementarea politicilor în domeniul medierii în condițiile prezentei legi.

Comentarii: *Pornind de la ideea că noua structură a Consiliului de Mediere urmează modelul Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat, se propune substituirea sintagmei „persoană juridică ” cu sintagma „persoană juridică de drept public”. A se vedea Art. 11(1) din Legea nr. 198/26.07.2007 cu privire la asistența juridică garantată de stat.*

În același timp, apare întrebarea: dacă Consiliul de mediere este organul constituit pentru implementarea politicilor în domeniul medierii, atunci care este organul/instituția/autoritatea care vor elabora și adopta aceste politici?

(2) Consiliul de mediere este compus din 7 membri: un judecător desemnat de Consiliul Superior al Magistraturii, un procuror desemnat de Consiliul Superior al Procurorilor, un mediator-avocat desemnat de Consiliul Uniunii Avocaților din Moldova, un profesor universitar reprezentant al mediului academic desemnat de către Ministerul justiției în urma concursului public, trei mediatori atestați desemnați de către Ministerul justiției în urma concursului public. Ședințele Consiliului de mediere sînt deliberative cu prezența a cel puțin 5 membri. În procedura de votare nu este admisă abținerea de la vot.

***Comentarii:** Legea nr. 1260/19.07.2002 cu privire la avocatură în Art.9 stabilește incompatibilitățile (și excepțiile de la acestea) cu profesia de avocat. Activitatea de mediator nu este enumerată printre activitățile care sunt compatibile cu activitatea de avocat. Avînd în vedere acest fapt, prevederea „un mediator-avocat desemnat de Consiliul Uniunii Avocaților din Moldova” contravine normelor din Legea cu privire la avocatură. În acest context, mai rezonabilă pare să fie desemnarea unui avocat (cuvîntul „mediator” se exclude) din partea Uniunii Avocaților.*

Este evidentă intenția de a implica mediul academic în această activitate. Totuși, indicarea gradului didactic de profesor universitar pare să aibă un caracter restrictiv. Pot exista reprezentanți ai mediului academic interesați și calificați în acest domeniu, care însă nu dețin titlul de profesor universitar. Astfel, se propune excluderea sintagmei „profesor universitar”.

În același timp, luînd în calcul Art. 37 din proiectul de lege, pare rezonabilă includerea în lista membrilor Consiliului de mediere a reprezentantului sistemului de asistență juridică garantată de stat. Acest fapt ar implica fie revizuirea numărului de membri, fie reconsiderarea apartenenței instituționale a membrilor Consiliului de mediere.

Periodicitatea ședințelor Consiliului de mediere nu este stabilită nici în acest alineat, nici în alte alineate din acest articol și capitol.

Avînd în vedere caracterul tehnic al normei se propune excluderea prevederii „În procedura de votare nu este admisă abținerea de la vot” din proiectul de lege și includerea acesteia în regulamentul Consiliului de Mediere, care urmează a fi elaborat.

(3) Termenul mandatului membrilor Consiliului de mediere este de 4 ani, cu posibilitatea prelungirii lui o singură dată.

(4) Președintele Consiliului de mediere este ales prin vot secret, dintre membrii acestuia, pe o durată de 2 ani, fără posibilitatea de a prelungi mandatul. Pe durata mandatului, președintele poate fi revocat la cererea unei treimi din numărul membrilor. Hotărîrea de revocare a președintelui Consiliului de mediere se adoptă cu votul secret a două treimi din numărul membrilor.

(5) Calitatea de membru al Consiliului de mediere încetează odată cu expirarea mandatului, la cerere, sau în caz de deces. Membrul Consiliului poate fi revocat înainte de expirarea mandatului prin decizia organului care l-a desemnat, la demersul Consiliului adoptat cu votul secret a două treimi din numărul membrilor. Noul membru al Consiliului este desemnat pentru un nou mandat.

***Comentarii:** Revocarea la fel este o modalitate prin care încetează calitatea de membru. Se propune reconsiderarea acestui alineat și divizarea acestuia în două părți: una - referitoare la modalitățile de încetare a calității de membru al Consiliului de mediere, și alta - referitoare la procedura de revocare.*

Proporțiile prin fracție raportate la numărul (7) de membri ai Consiliului, care nu este divizibil la 3, ar putea provoca anumite incertitudini. Astfel, se propune fie reconsiderarea numărului de membri ai Consiliului în așa mod, încît să fie divizibil la 3 (de exemplu, 9 membri), fie indicarea unei proporții fixe, de exemplu „la demersul Consiliului adoptat cu

votul secret a cel puțin 5 membri ai Consiliului”. Acest comentariu este valabil și pentru alte alineate, unde sunt specificate astfel de proporții.

(6) Consiliului de mediere este în drept să formeze comisii consultative specializate în vedere asistării în elaborare de politici și standarde în domeniul medierii familiale, civile, penale, de muncă, etc.

(7) În vederea realizării activității sale și pentru asigurarea implementării deciziilor, Consiliul instituie un secretariat tehnic. Secretarul Consiliului de mediere se desemnează de Ministrul Justiției. Asistența tehnico-materială și activitatea de secretariat a Consiliului de mediere sunt asigurate de către Ministerul Justiției.

(8) Consiliului de mediere activează în baza Regulamentul aprobat de către Ministerul Justiției.

Articolul 5. Atribuțiile Consiliului de mediere

(1) Consiliul de mediere are următoarele atribuții:

- a) promovează medierea ca modalitate de soluționare alternativă a litigiilor;
- b) face propuneri pentru elaborarea politicilor și perfecționarea legislației în domeniul medierii;
- b) adoptă regulamente necesare activității Consiliului, în condițiile prezentei legi;
- c) aprobă Codul deontologic al mediatorului;
- d) determină criteriile de formare profesională inițială și continuă a mediatorilor și acreditează furnizorii de formare;

***Comentarii:** Pentru a evita interpretări tendențioase sau abuzive, se propune completarea acestei propoziții cu sintagma „profesională inițială și continuă”.*

În același timp, pentru a asigura o utilizare corectă a termenilor se propune substituirea sintagmei „determină criteriile” cu sintagma „stabilește standardele” și cuvântul „acreditează” cu cuvântul „autorizează”. Acest comentariu este valabil și în cazul altor alineate din proiectul de lege unde acestea se utilizează în sensul menționat mai sus.

- e) administrează procedura de atestare a mediatorilor, suspendare și încetare a calității de mediator atestat, ține Tabelul mediatorilor atestați;
- f) efectuează atestarea instituțiilor de mediere, ține lista instituțiilor de mediere atestate;
- g) decide privind sancționarea mediatorilor atestați;

***Comentarii:** Aplicarea sancțiunilor disciplinare este rezultatul unui proces complex de examinare a plîngerilor și a altor tipuri de sesizări privind activitatea mediatorilor. Reglementarea în proiect doar a atribuției de aplicare a sancțiunilor disciplinare ar constitui o abordare parțială a acestui proces.*

- h) facilitează accesul publicului larg, autorităților publice, instanțelor de judecată și organelor de urmărire penală la Tabelul mediatorilor, lista instituțiilor de mediere atestate, lista furnizorilor de formare inițială și continuă și alte materiale informative privind implementării prezentei legi;
- i) decide privind bugetului anual al Consiliului;

***Comentarii:** Din proiectul de lege nu rezultă clar dacă activitatea membrilor Consiliului va fi remunerată și asistată prin anumite dotări speciale, iar asistența tehnico-materială și activitatea de secretariat vor fi asigurate de către Ministerul Justiției (a se vedea Art.4(7) din proiectul de lege). Necesitatea unui buget aparte al Consiliului trebuie argumentată și detaliată în conținutul legii.*

j) exercită alte atribuții în condițiile legii.

(2) În luna ianuarie a fiecărui an, Consiliul publică pe pagina sa oficială de internet un raport anual cu privire la mersul implementării prezentei legi și în acest scop solicită informații de la mediatorii atestați, instituții de mediere, instanțele de judecată, organele de urmărire penală, autorități publice.

Comentarii: Luna ianuarie este, de regulă, luna de raportare a mai multor instituții, datele cărora sunt necesare Consiliului de mediere pentru a întocmi propriul raport. Având în vedere acest lucru, se propune indicarea lunii februarie drept lună de raportare în cazul medierii.

Capitolul III. Mediatorul atestat. Instituția de mediere

Articolul 6. Formarea inițială și continuă a mediatorilor

(1) Formarea profesională inițială și continuă a mediatorilor cât și a formatorilor în domeniul medierii se asigură prin organizarea cursurilor de specialitate de către Institutul Național de Justiție. Instituțiile de mediere atestate în condițiile art.10 pot efectua formarea profesională inițială și continuă a mediatorilor dacă au fost acreditate în acest scop de către Consiliul de mediere. Acreditarea se efectuează contra unei taxe de 500 de lei achitată în contul Consiliului de mediere.

Comentarii: Raportul de monitorizare⁷ a implementării Legii cu privire la mediere indică faptul ca instituțiile de învățământ superior nu și-au manifestat interesul față de dezvoltarea cursurilor de formare a mediatorilor. Se poate opina că această inactivitate s-a datorat în mod special lipsei de „cerere” în acest sens. Astfel, considerăm că păstrarea instituțiilor de învățământ superior, pe lângă Institutul Național al Justiției, în șirul centrelor de formare a mediatorilor, împreună cu alți prestatori de formare a mediatorilor, va aduce un plus de valoare sistemului și va constitui un element al concurenței pozitive în acest sens.

Pe de altă parte, nu este clară intenția de a acorda instruire formatorilor, care în esență au sarcina de a forma acele cunoștințe și abilități necesare mediatorilor. Urmind acest lanț, există riscul de a nimeri într-un cerc vicios unde este nevoie de „formare de formatori pentru a forma formatori”. Scopul formatorului este de a transmite cunoștințele și abilitățile necesare, aceștia fiind profesioniști în domeniile prevăzute de standardele de formare a mediatorilor. Este puțin probabil ca aceștia să necesite o formare suplimentară. Reglementarea cuantumului tarifelor în textul legii (în măsura în care aceasta nu constituie element indispensabil al obiectului reglementării) nu este o practică recomandabilă. Cea mai viabilă soluție ar fi aprobarea separată a unui nomenclator cu tarife, aprobate de Consiliul de mediere, care va putea fi modificat/completat în funcție de necesitate. Acest comentariu se referă și la alte articole și alineate din proiectul de lege unde sunt indicate tarife.

(2) Furnizorii care desfășoară programe de formare inițială și continuă a mediatorilor se înscriu de către Consiliul de mediere pe o listă care este publică.

(3) Programele de formare inițială și continuă în domeniul medierii trebuie să corespundă standardelor de formare în domeniu, elaborate de Consiliul de mediere, și vor fi avizate în prealabil de către acesta, conform regulamentului adoptat de Consiliu.

(4) Formarea inițială pentru mediatorii va constitui cel puțin 40 de ore. Mediatorul atestat este obligat de a urma instruirea continuă care să suneze cel puțin 20 de ore anual în primii 5 ani

⁷ Raport de monitorizare privind implementarea Legii nr.134 din 14.06.2007 cu privire la mediere, p.19, <http://www.justice.gov.md/doc.php?l=ro&idc=103&id=589>

de activitate și cel puțin 10 ore anual în fiecare an următor, având obligația să confirme anual în fața Consiliului de mediere instruirea efectuată.

***Comentarii:** Pornind de la scopul formării inițiale (acumularea cunoștințelor și abilităților necesare și suficiente pentru desfășurarea activității de mediere), indicarea în textul de lege a numărului minim de 40 de ore pare să fie de prisos. Consiliul de mediere are atribuția de a elabora și aproba standardele de formare inițială. Anume acestea și trebuie să constituie mecanismele prin care formarea inițială va oferi persoanelor minimul necesar de cunoștințe și abilități, care va fi cuantificat în numărul de ore.*

Ghidurile pentru o mai bună implementare a recomandărilor privind medierea, elaborate de CEPEJ⁸, sugerează că cel puțin următoarele elemente ar trebui să figureze în programele de instruire a agenților de mediere: principiile și obiectivele medierii; conduita și deontologia mediatorului; fazele procesului de mediere; modurile de reglementare tradițională a litigiilor și medierea; cazurile în care medierea este indicată, structura și desfășurarea medierii; cadrul juridic al medierii; arta și tehnicile de comunicare și de negociere; arta și tehnicile medierii; număr corespunzător de jocuri de rol și exerciții practice; particularitățile medierii în diferite materii (civil, familială, penală, etc.); cunoștințe specifice în funcție de domeniul medierii (de exemplu, cunoștințe de bază a sistemului de justiție penală, modalitățile diferite de justiție reparatorie, particularități ale căilor alternative de rezolvare a litigiilor administrative, etc.), evaluarea cunoștințelor și competențelor persoanelor instruite.

În același timp, CEPEJ recomandă că această formare ar trebui să fie urmată de o supraveghere, tutelă sau o formare profesională continuă. În acest sens, o anumită perioadă de stagiere pentru candidații pentru calificarea în calitate de mediator atestați ar putea fi utilă.

(5) În cazul în care mediatorul a absolvit un curs de formare inițială sau continuă în străinătate, certificatul ce confirmă instruirea este supus procedurii de recunoaștere conform criteriilor stabilite de Consiliul de mediere.

Articolul 7. Condițiile de dobândire a calității de mediator atestat

(1) Poate dobândi calitatea de mediator atestat persoana care îndeplinește cumulativ condițiile:

- a) are capacitate deplină de exercițiu;
- b) vârsta depășește 25 ani;

***Comentarii:** Stabilirea unei condiții privind vârsta minimă de 25 ani este restrictivă (pe alocuri discriminatorie), fără a prezenta vreun argument plauzibil în acest sens. Este adevărat că experiența de viață este un factor important pentru a putea realiza cu succes medierea, însă aceasta nu este un factor determinant. Se propune excluderea acestei condiții.*

- c) deține diplomă de studii superioare;

⁸ Comisia Europeană pentru Eficacitatea Justiției (CEPEJ), Ghid pentru o mai bună implementare a recomandării cu privire la medierea în materie penală, CEPEJ(2007)13; Comisia Europeană pentru Eficacitatea Justiției (CEPEJ), Ghid pentru o mai bună implementare a recomandării cu privire la medierea în materie civilă și familială, CEPEJ(2007)14; Comisia Europeană pentru Eficacitatea Justiției (CEPEJ), Ghid pentru o mai bună implementare a recomandării cu privire la căile alternative de soluționare a litigiilor dintre autorităților administrative și persoanele private, CEPEJ(2007)15, http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/cepej/WCD/Guidelines_en.asp

Comentarii: *Deținerea diplomei de studii superioare ar putea fi o condiție și mai restrictivă decât vârsta minimă. Valoarea acestei condiții este inexplicabilă atât timp cât o cerință de bază este absolvirea cursurilor de formare inițială, iar profilul sau nivelul de studii este irelevant în acest sens. Se propune excluderea acestei condiții.*

- d) nu are antecedente penale;
- e) a absolvit cursurile de formare inițială a mediatorilor.

(2) Calitatea de mediator atestat se confirmă prin atestatul eliberat de Ministerul Justiției și înscrierea în Tabelul mediatorilor atestați conform Regulamentului privind atestarea mediatorilor, aprobat de Consiliul de mediere. Atestarea mediatorilor se efectuează contra unei taxe de 100 de lei achitată în contul Consiliului de mediere.

Comentarii: *Reglementarea cuantumului tarifelor în textul legii (în măsura în care aceasta nu constituie element indispensabil al obiectului reglementării) nu este o practică recomandabilă. Cea mai viabilă soluție ar fi aprobarea separată a unui nomenclator cu tarife, aprobate de Consiliul de mediere, care va putea fi modificat/completat în funcție de necesitate. Acest comentariu se referă și la alte articole și alineate din proiectul de lege unde sunt indicate tarife.*

(3) Persoana care întrunește condițiile alin.(1) lit. a) – d) și a dobândit calitatea de mediator în străinătate este în drept să solicite Consiliului de mediere recunoașterea calității de mediator atestat conform cerințelor stabilite de Consiliul de mediere.

Articolul 8. Tabelul mediatorilor atestați

(1) Tabelul mediatorilor atestați este ținut de Consiliul de mediere și se publică pe paginile oficiale de internet ale Ministerului Justiției și Consiliului de mediere.

(2) Mediatorul atestat are obligația de a informa imediat Consiliul de mediere despre schimbarea datelor înscrise în Tabelul mediatorilor atestați.

Comentarii: *Proiectul de lege nu prevede care date urmează a fi înscrise în Tabelul mediatorilor atestați, deși este exigent în ceea ce privește înștiințarea eventualelor modificări ale acestor date. A se vedea Art. 17(2) din Legea nr.134/14.06.2007 cu privire la mediere.*

(3) Instanțele de judecată, organele administrației publice locale și organele de urmărire penală vor asigura plasarea Tabelului actualizat al mediatorilor atestați în locurile ușor accesibile publicului.

Articolul 9. Organizarea activității mediatorului atestat

(1) Mediatorul atestat își poate desfășoară activitatea în cadrul unui birou individual de mediere care se prezintă în raporturile juridice ca persoană fizică. Mediatorul atestat poate angaja specialiști și personal auxiliar necesar pentru desfășurarea activității biroului de mediere. Condițiile de activitate și modul de remunerare a personalului se stabilesc în baza contractului individual de muncă încheiat cu mediatorul potrivit legislației muncii.

Comentarii: *Pentru claritate, se propune substituirea sintagmei „biroului de mediere” cu sintagma „biroului individual de mediere”.*

(2) Indiferent de faptul dacă desfășoară activitatea de mediere în forma menționată la alin. (1), mediatorul atestat poate fi inclus în listele mediatorilor aprobate de:

a) instituții de mediere de drept privat de pe lângă asociații obștești, asociații profesionale, instituții superioare de învățământ, etc., înregistrate în condițiile legii, care sînt atestate și administrează servicii de mediere în condițiile prezentei legi;

b) instituții de mediere de drept public de pe lângă instituții publice, organe ale administrației publice, instanțe judecătorești, organe de urmărire penală etc., care administrează servicii de mediere în condițiile prezentei legi și a legislației speciale.

Comentarii: Prevederile acestui alineat în raport cu prevederile Art.2, lit.c) din proiectul de lege, pot crea confuzii. Definiția de la Art.2, lit.c) conține elementele necesare, fiind explicită că instituțiile de mediere pot fi de drept privat și de drept public. Logica acestei dihotomii este clară, avînd intenția de a oferi posibilitatea diferitor instituții, atît de drept public, cît și de drept privat, de a organiza activitatea de mediere (similar organizării instituțiilor de arbitraj pe lângă diferite instituții).

Se propune o formulare de alternativă a acestui alineat: „Mediatorul atestat poate fi inclus în listele mediatorilor a unei sau cîtorva instituții de mediere. Includerea în lista mediatorilor se efectuează în baza cererii scrise a mediatorului, dacă solicitantul întrunește criteriile suplimentare de calificare, stabilite de instituția de mediere.”

(3) Mediatorul are obligația să prezinte Consiliului de mediere date despre biroul individual de mediere și oricare alte instituții de mediere în cadrul căreia activează.

Comentarii: În momentul în care Art. 8 din proiectul de lege va fi completat cu prevederi referitoare la datele ce urmează să se conțină în Tabelul mediatorilor atestați, necesitatea acestui alineat dispare.

(4) Avocații, notarii și reprezentanții altor profesii reglementate care au dobândit calitatea de mediator atestați își pot desfășura activitatea complementar la profesia lor și pot fi incluși în liste aprobate în condițiile alin. (2).

Comentarii: Există opinii care sugerează că reprezentanții profesiilor juridice (avocații, notarii, judecătorii) nu ar trebui să fie mediatori în litigii, avînd în vedere faptul că din cauza (de)formării profesionale, ei sunt mai puțin sensibili la necesitățile părților și riscă, din această cauză, să le fie afectată imparțialitatea și neutralitatea.

Totuși, dacă se insistă pe această opțiune, urmează a fi modificate legile speciale pentru a asigura compatibilitatea activităților de bază cu activitatea de mediere și de a institui garanții/interdicții suplimentare.

Se propune o formulare de alternativă a alin.(4): „Activitatea de mediator este compatibilă cu orice altă profesie sau activitate, dacă legile speciale care reglementează această profesie sau activitate nu prevăd altfel.”

(5) Instituțiile de mediere menționate la alin. (2) sînt în drept de a stabili criterii suplimentare pentru calificarea mediatorilor atestați care doresc să fie incluși în listele aprobate cum ar fi studiile, instruirea inițială și continuă, specializarea mediatorului și alte criterii. Includerea în lista mediatorilor se efectuează cu consimțămîntul prealabil în scris al mediatorului.

Comentarii: Instruirea inițială este una dintre condițiile pentru dobîndirea calității de mediator atestat, fără de care includerea în listele instituțiilor de mediere nu are sens. Pe de altă, parte formarea continuă este una dintre obligațiile mediatorului atestat și nu este rezonabilă în calitate de criteriu suplimentar pentru admitere.

În cazul în care formularea de alternativă a alin. (2) se acceptă, alin. (5) se exclude.

(6) Instituțiile de mediere menționate la alin. (2) sânt în drept de a include în listele aprobate mediatori neatestați din rândul persoanelor care corespund criteriilor menționate la art. 7 lit. a) și lit. d) și oferă medierea pe principii de voluntariat.

***Comentarii:** Definiția instituției de mediere este menționată la Art.2, lit.c), fiind detaliată în Art.9(2). Orice referință ulterioară la alin. (2) din prezentul articol duce la o situație de suprareglementare. Se propune excluderea sintagmei „menționate la alin. (2)”. Acest comentariu se referă și la alte alineate și articole din proiectul de lege, care fac referință la instituțiile de mediere menționate la arArt.9(2), spre exemplu Art.9(7), Art. 10(1).*

(7) Listele mediatorilor aprobate de instituțiile de mediere menționate la alin. (2) sânt publice.

***Comentarii:** Se propune excluderea sintagmei „menționate la alin. (2)”.*

Articolul 10. Instituția de mediere atestată

(1) Instituțiile de mediere menționate la art. 9 alin. (2) lit. a) sânt supuse atestării de către Consiliul de mediere, conform Regulamentului adoptat de acesta, prin înscrierea în lista instituțiilor de mediere atestate și eliberarea certificatului de atestare care poate specifica domeniul de specializare ales de instituție. Atestarea se efectuează contra unei taxe de 300 de lei achitată în contul Consiliului de mediere.

***Comentarii:** În acest alineat se reglementează atestarea instituției de mediere de drept privat și pare rezonabilă indicarea directă a acestui fapt, fără a recurge la norme de trimitere. Se propune substituirea sintagmei „menționate la art. 9 alin. (2) lit. a)” cu sintagma „de drept privat”.*

Atestarea presupune un proces de confirmare a capacităților/calităților necesare, în rezultatul căreia (nu ca și modalitate de atestare) are loc înscrierea în listă/registru și eliberarea certificatului de atestare.

Reiterăm comentariul că reglementarea cuantumului tarifelor în textul legii (în măsura în care aceasta nu constituie element indispensabil al obiectului reglementării) nu este o practică recomandabilă. Cea mai viabilă soluție ar fi aprobarea separată a unui nomenclator cu tarife, aprobate de Consiliul de mediere, care va putea fi modificat/completat în funcție de necesitate.

(2) Instituția de mediere atestată trebuie să corespundă următoarelor criterii:

a) ține o listă de mediatori atestați;

***Comentarii:** Nu este clar dacă prin listă se înțelege orice număr de mediatori (inclusiv un singur mediator) sau prin aceasta se are în vedere totuși un număr minim (de exemplu, cel puțin 2 mediatori) care permite o anumită rotație/flexibilitate.*

b) a aderat la Codul deontologic al mediatorului aprobat de Consiliul de mediere;

c) a adoptat regulamente (reguli) privind procedurile de mediere administrate de instituție;

d) asigură evaluarea și verificarea calității serviciilor oferite de mediatorii înscriși pe lista aprobată de instituție.

(3) Actele de constituire a instituției de mediere și actele ce reglementează prestarea serviciilor de mediere în cadrul instituției sânt publice.

(4) Calitatea de instituție de mediere atestată încetează la cererea instituției de mediere sau prin decizia Consiliului de mediere în cazul în care instituția de mediere nu mai întrunește condițiile stabilite la alin.(2). Decizia Consiliului de mediere privind încetarea activității instituției de mediere se publică pe paginile oficiale de internet ale Ministerului Justiției și Consiliului de mediere și servește drept temei pentru modificarea listei instituțiilor de mediere atestate.

Comentarii: Proiectul de lege nu este explicit în ceea ce privește responsabilul de ținerea listei de instituții de mediere atestate. Probabil aceasta ar trebui să fie atribuția Consiliului de mediere. În acest caz este necesară completarea Art.5 din proiectul de lege.

Articolul 11. Obligațiile profesionale ale mediatorului atestat

Comentarii: O întrebare deschisă rămîne faptul dacă aceste prevederi se răsfrîng și asupra persoanelor care oferă medierea pe principii de voluntariat.

(1) Mediatorul atestat este obligată să acționeze cu profesionalism, promptitudine, diligență și bună credință, în conformitate cu legea, bunele moravuri și normele deontologice, respectând principiile medierii.

(2) Mediatorul atestat nu este în drept să accepte misiunea de mediator și este obligat să se retragă din procesul inițiat dacă nu dispune de abilitățile necesare pentru soluționarea litigiului părților sau nu va putea garanta independența, imparțialitatea sau neutralitatea sa pe parcursul procesului.

(3) Mediatorul nu este în drept să ofere consultații juridice părților cu privire la litigiul supus medierii.

(5) Mediatorul nu poartă răspundere pentru eșecul părților de a ajunge la un compromis privind soluționarea amiabilă a litigiului și nici pentru neexecutarea condițiilor împăcării convenite de părți.

Articolul 12. Remunerarea mediatorului atestat

(1) Mediatorul atestat poate solicita un onorariu pentru munca sa, precum și compensarea cheltuielilor ocazionate de mediere, în mărimea stabilită prin acord cu părțile. În cazul medierii garante de stat remunerarea se efectuează în condițiile legii. Plățile percepute de mediator sînt supuse impozitării în condițiile legii.

Comentarii: Onorariul mediatorului nu trebuie să fie dependent de rezultatele medierii, fiecare dintre părțile implicate fiind obligate să achite partea convenită din onorariu. Este necesară o clarificare în condițiile cărui cadru legal se va efectua medierea garantată de stat, avînd în vedere că sistemul de asistență juridică garantată de stat are un cadru legal deja definit.

(2) Mediatorul atestat nu este în drept să perceapă onorarii pentru sesiunile de informare cu privire la mediere, explicațiile sau recomandările făcute părților cu privire la procesul medierii până la încheierea contractului de mediere. Actele încheiate de mediatorul atestat cu încălcarea acestei interdicții sînt nule.

(3) În cazul în care mediatorul a fost determinat să se retragă din mediere în virtutea unor împrejurări ce-l împiedică să fie neutru și imparțial, el este obligat să restituie plățile efectuate de către părți.

Comentarii: Nu este clar dacă mediatorul este obligat, în aceste condiții, să restituie integral onorariul sau restituirea se face proporțional volumului de lucru efectuat pînă la intervenirea situației care afectează neutralitatea și imparțialitatea.

Articolul 13. Răspunderea mediatorului atestat

(1) Orice persoană interesată poate sesiza Consiliul de mediere în legătură cu nerespectarea de către mediator a obligațiilor sale. Consiliul de mediere este în drept să se autosesizeze. Rezultatele examinării sesizării se aduc la cunoștința mediatorului și autorului sesizării.

(2) Mediatorul atestat poartă răspundere pentru:

- a) încălcarea obligațiilor profesionale prevăzute de lege și normele deontologice;
- b) acțiuni contrare reglementărilor privind conflictul de interese, confidențialitatea, neutralitatea și imparțialitatea;
- c) fapte care aduc atingere onoarei, probității profesionale sau bunelor moravuri.

(3) În raport cu gravitatea abaterii, mediatorului atestat i se pot aplica următoarele sancțiuni disciplinare:

- a) avertisment;
- b) muștrare;
- c) suspendarea exercitării activității de mediator pe o durată de la o lună la 6 luni;
- d) retragerea calității de mediator atestat.

(4) Sancțiunea disciplinară se aplică mediatorului atestat prin decizia Consiliului de mediere în modul prevăzut de Regulamentul aprobat de Consiliu

(5) Răspunderea disciplinară nu scutește mediatorul de răspunderea civilă pentru cauzarea de prejudicii prin încălcarea obligațiilor sale profesionale.

Articolul 14. Suspendarea și încetarea activității mediatorului atestat

(1) Calitatea de mediator atestat se suspendă:

- a) la cererea mediatorului;
- b) în cazul aplicării sancțiunii disciplinare de suspendare a calității de mediator.

(2) Calitatea de mediator atestat încetează:

- a) la cerere, prin renunțarea făcută în scris de către mediator;
- b) prin deces;
- c) în cazul aplicării sancțiunii disciplinare de retragere a calității de mediator;
- d) odată cu rămânerea definitivă și irevocabilă a unei hotărâri judecătorești de condamnare.

Comentarii: Lipsirea sau limitarea capacității de exercițiu nu se găsește reflectată în lista situațiilor în care calitatea de mediator încetează (în comparație cu acele condiții care sunt necesare pentru a dobîndi calitatea de mediator atestat).

(3) Deciziile Consiliului de mediere privind suspendarea sau încetarea calității de mediator se publică pe paginile oficiale de internet ale Ministerului Justiției și Consiliului de mediere și servesc drept temelie pentru modificarea datelor din tabelul mediatorilor atestați.

Capitolul IV. Principiile medierii

Articolul 15. Principiile de bază ale medierii

(1) Medierea se bazează pe încrederea pe care părțile o acordă mediatorului, ca persoană aptă să faciliteze negocierile dintre ele și să le acorde asistență în soluționarea litigiului prin obținerea unei soluții reciproc acceptabile, eficiente și durabile.

(2) Părțile pot recurge la mediere benevol, în baza acordului comun, dacă legea nu prevede altfel.

(3) În procesul medierii părțile dispun de drepturi egale. Părțile sunt în drept de a determina prin acord comun toate aspectele ce țin de desemnarea mediatorului, inițierea, derularea și finalizarea procesului de mediere și conlucrează constructiv cu mediatorul pentru a asigura eficiența medierii.

(4) Mediatorul trebuie să deruleze procesul de mediere în completă competență, în manieră independentă, neutră și imparțială fără a prejudicia interesele părților, ținând cont de natura conflictului și fără a exercita presiuni asupra părților pentru a obține acceptarea de către acestea a unui acord de împăcare care nu a fost încheiat în baza acordului de voință liber exprimat.

Articolul 16. Conflictul de interese

(1) Dacă, la inițierea sau pe parcursul medierii, apare o circumstanță de natură să afecteze scopul acesteia, neutralitatea sau imparțialitatea mediatorului, acesta este obligat să o aducă la cunoștința părților care vor decide, de comun acord, asupra acceptării în continuare a serviciilor mediatorului sau renunțării la ele.

(2) Mediatorul nu este în drept să acționeze în calitate de arbitru în rezolvarea litigiului în care a fost desemnat ca mediator, cu excepția cazurilor când părțile își exprimă consimțământul expres în formă scrisă iar mediatorul acceptă.

(3) Mediatorul nu poate fi reprezentantul uneia din părți la soluționare în instanța de judecată sau în arbitraj a litigiului în care a fost desemnat ca mediator. În cazul în care ca mediator a fost ales un avocat, acesta nu este în drept să accepte asistența sau reprezentarea ulterioară a intereselor uneia dintre părțile procesului de mediere în legătură cu conflictul mediat.

(4) În cazul în care mediatorul este un notar, acesta nu este în drept să autentifice tranzacția încheiată de părți în procesul medierii.

Articolul 17. Confidențialitatea

(1) Procesul medierii nu este public.

(2) Mediatorul este obligat să atenționeze participanții la procesul de mediere asupra obligației de păstrare a confidențialității informației, fiind în drept, după caz, să solicite semnarea unui acord de confidențialitate.

(3) În procesul medierii mediatorul nu este în drept să divulge informațiile de care a luat cunoștință în decursul sesiunilor separate cu părțile și nu poate discuta asupra lor cu cealaltă parte fără acordul părții vizate.

(4) Fără a ține cont de principiul confidențialității, mediatorul nu este ținut să respecte confidențialitatea informației de care ia cunoștință în cadrul procesului de mediere și este obligat să sesizeze autoritățile competente dacă nedivulgarea informației ar contravine interesului public, în special când se referă la o infracțiune iminentă sau la interesele superioare ale minorului.

Comentarii: Confidențialitatea este unul dintre caracterele de bază ale medierii. Mediatorul păstrează secretul informațiilor pe care le obține despre părți în timpul medierii, precum și cu privire la documentele întocmite sau care i-au fost predate de către părți pe parcursul medierii, și nu le divulgă, chiar și după încetarea funcției sale, decât cu consimțământul expres al ambelor părți.

În consecință, instanța de judecată sau instanța arbitrală nu poate admite probe prezentate de către părți cu încălcarea principiului confidențialității procedurii de mediere. O reglementară suplimentară în acest sens este rezonabilă.

Articolul 18. Interzicerea audierii participanților la procesul de mediere

(1) În scopul asigurării confidențialității procesului de mediere, în temeiul și în condițiile prezentei legi, părțile, mediatorul sau oricare altă persoană care a participat la procesul medierii nu poate divulga și nu poate invoca în alt proces de mediere, în instanța de judecată, arbitraj sau

alte instanțe, informațiile de care a luat cunoștință în cadrul procesului de mediere sau în legătură cu acest proces. Este interzisă divulgarea inclusiv a următoarelor informații:

- a) propunerea unei părți de a iniția procesul de mediere, sau exprimarea acordului unei părți de a participa la procesul de mediere;
- b) opiniile sau propunerile enunțate de către una dintre părți cu privire la o eventuală soluționare amiabilă a litigiului;
- c) declarațiile făcute de către o parte în cadrul procesului de mediere;
- d) propunerile mediatorului cu privire la soluțiile litigiului;

***Comentarii:** Esența medierii constă în faptul că **mediatorul** are menirea de a asista părțile în ceea ce privește identificarea soluției potrivite în cazul litigiului dat. Acest fapt presupune că mediatorul **nu are putere de decizie asupra soluției și nu poate propune o soluție**. Spre deosebire de mediere, în cadrul concilierii, terțul are posibilitatea să propună soluția potrivită, în opinia lui, pentru o anumită dispută.*

- e) exprimarea acordului unei părți de a accepta propunerile făcute de mediator;
- f) actele pregătite exclusiv în scopurile procesului de mediere.

(2) Prin excepție de la prevederile alin. (1) divulgarea informației confidențiale este permisă prin acordul scris al părților, precum și în cazurile în care dezvăluirea informației este necesară în scopul executării tranzacției încheiate în rezultatul medierii sau este prevăzută expres de lege.

(3) În cazuri excepționale, cu consimțământul scris al părților, mediatorul este în drept să facă declarații în favoarea părților mediate, însă darea declarațiilor, în aceste cazuri, exclude participarea lui ulterioară în procesul de mediere.

(4) Dacă instanța de judecată, tribunalul arbitral sau un organ de stat împuternicit solicită divulgarea informației prin încălcarea alin. (1)-(3), informația dezvăluită fi considerată drept probă inadmisibilă.

***Comentarii:** CEPEJ⁹ a menționat că principiul confidențialității este esențial pentru instituirea încrederii părților în procesul de mediere și rezultatele sale. Din acest punct de vedere, întinderea confidențialității ar trebui să fie definită la toate nivelurile procesului de mediere, cât și după finalizarea acestuia. Obligația de confidențialitate ar trebui să se impună mediatorului în toate etapele procesului de mediere și chiar după încheierea sa. Atunci când această obligație conține excepții (ex. dacă mediatorul este chemat în calitate de martor al unei crime aflate în proces de mediere sau dacă participarea mediatorului este cerută în calitate de martor într-un proces în interesul superior al copilului sau în scopul de a împiedica o vătămare a integrității fizice sau psihice a unei persoane) aceste excepții trebuie să fie clar definite prin lege, prin reglementare sau acord.*

Capitolul V. Procesul de mediere

Articolul 19. Inițierea procesului de mediere. Desemnarea mediatorului

(1) Medierea poate fi solicitată de către oricare dintre părți, din proprie inițiativă, precum și la recomandarea autorităților publice, instanțelor judecătorești sau organului de urmărire penală.

(2) În cazul în care părțile au convenit să inițieze procesul de mediere, ele desemnează în mod liber unul sau mai mulți mediatori din rândul persoanelor pe care le consideră apte de a desfășura medierea chiar dacă acestea nu sânt înscrise în Tabelul mediatorilor atestați. Părțile

⁹ Comisia Europeană pentru Eficacitatea Justiției (CEPEJ), Ghid pentru o mai bună implementare a recomandării cu privire la medierea în materie civilă și familială, CEPEJ(2007)14; http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/cepej/WCD/Guidelines_en.asp

urmează a obține acordul mediatorului pentru a desfășura procesul de mediere pentru care este desemnat.

(3) Părțile pot stabili prin cerere sau prin acord comun ca instituția de mediere sesizată să le recomande și/sau să desemneze un mediator potrivit regulilor aprobate de instituție. Mediatorul desemnat trebuie să-și manifeste în scris acordul de a fi desemnat ca mediator.

***Comentarii:** Tehnica legislativă reclamă ca norma să fie clară și univocă. Utilizarea formulelor care pot induce în eroare este inacceptabilă. În acest sens, se propune substituirea cuvintelor „și/sau” cu cuvântul „sau”.*

Se propune o formulare alternativă a propoziției a doua: „Mediatorul trebuie să-și manifeste în scris acordul de a fi desemnat în calitate de mediator pe litigiul dat.”

(4) Mediatorul și părțile aflate în conflict încheie un contract de mediere potrivit modelului aprobat de Consiliul de mediere.

(5) Procesul medierii începe la data, ora și locul convenit de mediator cu părțile litigiului.

(6) În cazul în care mediatorul desemnat este în imposibilitatea de a continua desfășurarea procedurii de mediere, părțile desemnează un alt mediator.

Articolul 20. Desfășurarea medierii

(1) Medierea se întemeiază pe cooperarea părților și utilizarea, de către mediator, a unor metode și tehnici specifice, bazate pe comunicare și negociere. Mediatorul are obligația să depună toată diligența pentru ca să asigure comunicarea eficientă și negocieri constructive în vederea medierii litigiului într-un termen rezonabil.

(2) La etapa de inițiere a procesului de mediere mediatorul este obligat să informeze părțile despre scopul medierii, procedura, drepturile și obligațiile mediatorului și a părților, precum și despre consecințele procesului de mediere, efectele semnării unui acord de împăcare și despre consecințele nerespectării prevederilor acordului încheiat.

(3) Mediatorul este în drept să ia cunoștință de informația privind fondul cauzei și părțile participante la mediere. În cauzele penale, mediatorul are dreptul să aibă întrevederi cu părțile, inclusiv cu partea privată de libertate, fără a i se limita numărul și durata întrevederilor.

(4) Părțile decid prin acord comun cu asistența mediatorului asupra regulilor și a duratei procesului de mediere. Dacă părțile nu au ajuns la o înțelegere privind regulile de desfășurare a procesului de mediere, mediatorul este în drept de a realiza procesul de mediere în maniera pe care acesta o consideră adecvată, fiind luate în considerație circumstanțele cauzei, doleanțele părților și necesitatea ca procedura să fie desfășurată într-un termen rezonabil.

(5) Părțile participă la procesul de mediere personal sau prin reprezentant. Dacă părțile litigiului sînt persoane fizice, acestea participă în mod obligatoriu la procesul medierii, cu excepția cazului în care una din părți este împiedicată să se înfățișeze personal din cauză aflării sale la o distanță considerabilă față de locul medierii sau din cauza altor circumstanțe, iar partea adversă consimte desfășurarea medierii cu participarea reprezentantului părții care lipsește. Dacă una dintre părți este asistată de avocat, este necesar ca partea adversă să beneficieze de asemenea de asistența unui avocat pentru a se asigura echitatea procesului medierii.

(6) Pe parcursul procesului de mediere părțile pot fi asistate de traducători, experți, interpreți dacă au convenit astfel de comun acord și dacă mediatorul a consimțit.

***Comentarii:** Medierea este „a părților”, iar mediatorul este cel care facilitează acest proces, iar, solicitarea acordului mediatorului la prezența unor terți în procesul de mediere, asupra căreia părțile au convenit, pare să fie irațională. Se propune excluderea sintagmei „și dacă mediatorul a consimțit”.*

(7) În decursul procesului de mediere, mediatorul se poate întruni cu ambele părți în sesiuni comune sau în sesiuni cu fiecare parte separat.

(8) Mediatorul este în drept să se retragă din procesul de mediere în orice moment cu condiția de a informa părțile și, după caz, instanța de judecată sau organul de urmărire penală.

***Comentarii:** Retragerea mediatorului din procesul de mediere trebuie să fie fundamentată pe anumite raționamente (de exemplu, incompatibilitate sau conflict de interese) și nu ar trebui să fie arbitrară.*

Articolul 21. Încetarea medierii

(1) Medierea încetează dacă:

a) părțile consimt soluționarea litigiului prin împăcare;

***Comentarii:** Probabil sensul acestei norme este de a sublinia că medierea încetează din momentul în care părțile ajung la un numitor comun, pe care îl înscriu în acordul de împăcare. O revizuire a acestei norme, pentru a întruni aceste așteptări, este necesară.*

b) mediatorul constată, după consultarea cu părțile, că acestea nu pot ajunge la un acord, sau că medierea nu mai este oportună;

c) o parte sau ambele părți de comun acord renunță la mediere;

d) mediatorul se retrage din procesul medierii prin renunțare în cazurile prevăzute de prezenta lege.

(2) Mediatorul constată că medierea nu este oportună și poate declara încetarea procesului de mediere dacă termenul stabilit inițial pentru mediere a expirat și părțile nu solicită continuarea medierii sau dacă continuarea procesului nu este posibilă din motive ce nu depind de voința mediatorului sau a părților.

(3) Încetarea medierii se consemnează într-un proces-verbal semnat de mediator și părți potrivit modelului aprobat de Consiliul de mediere, care se înmânează părților și, după caz, se prezintă instanței de judecată și organelor de urmărire penală. Mediatorul este obligat să asigure păstrarea procesului-verbal timp de 5 ani de la data încetării procesului de mediere.

Capitolul VI. Dispoziții speciale privind medierea în litigiile civile și comerciale

Articolul 22. Medierea în litigiile civile și comerciale

(1) Pot fi supuse medierii litigiile în materie civilă și comercială cu privire la drepturile și obligațiile care sânt sau pot face obiect de examinare în instanța de judecată și de care părțile pot dispune liber prin tranzacție, în condițiile legii, pentru a preveni un proces ce poate să înceapă, a termina un proces început sau a rezolva dificultățile ce apar în procesul executării unei hotărâri judecătorești.

(2) În litigiile izvorâte din raporturile fiscale, vamale sau administrative, precum și în litigiile privind răspunderea statului pentru actele sau omisiunile sale în exercitarea autorității publice („*acta iure imperii*”), dispozițiile prezentei legi se aplică complementar la legislația specială care reglementează negocierea tranzacțiilor cu participarea persoanelor juridice de drept public și condițiile de încheiere a acestor tranzacții.

***Comentarii:** Se recomandă revizuirea acestui alineat pentru a asigura corespunderea acestuia cu cerințele tehnicii legislative. A se vedea în acest sens Art.19, lit.g) din Legea nr.780/27.12.2001 privind actele legislative.*

(3) Dispozițiile prezentei legi nu se aplică concilierii efectuate de judecător în cadrul exercitării funcțiilor sale la examinarea cauzelor civile.

(4) Medierea litigiilor civile și comerciale este voluntară. În cazurile prevăzute de lege părțile pot fi obligate să parcurgă medierea litigiului până la sau după sesizarea instanței de judecată.

Articolul 23. Medierea în litigiile civile și comerciale transfrontaliere

(1) În sensul prezentei legi, este transfrontalier un litigiu în care cel puțin una dintre părți își are domiciliul sau reședința obișnuită în afara Republicii Moldova la data la care:

Comentarii: Subiect al medierii în litigii civile sau comerciale transfrontaliere pot fi nu doar persoanele fizice, dar și persoanele juridice. Reglementarea, în forma în care este în prezent, ia în calcul doar participarea persoanelor fizice în cadrul medierii (domiciliul sau reședința obișnuită sunt elemente caracteristice persoanei fizice). Conform Art.1596 Cod Civil al RM, legea națională a persoanei juridice străine se consideră legea statului pe al cărui teritoriu persoana este constituită.

a) părțile au încheiat o convenție de mediere în condițiile art. 24 alin. (2) sau au acceptat medierea după apariția litigiului în condițiile art.24 alin. (5);

b) părțile au fost obligate de instanța de judecată să recurgă la mediere potrivit prevederilor legale.

(2) Un litigiu civil sau comercial este în egală măsură transfrontalier dacă la data menționată la alineatul (1) lit. a) sau lit. b) părțile își au domiciliul sau reședința obișnuită în Republica Moldova, dar:

a) procedurile judiciare pentru soluționarea litigiului urmează a fi inițiate într-un alt stat;

b) medierea se referă la obligații ce urmează a fi executate într-un alt stat;

c) locul principal de afaceri al uneia dintre părți se află într-un alt stat.

Articolul 24. Convenția de mediere

(1) Convenția de mediere reprezintă acordul părților prin care acestea se angajează să supună medierii, înainte sau după adresarea în judecată sau în arbitraj, toate litigiile sau anumite litigii existente sau care ar putea să apară între ele cu privire la un raport juridic contractual sau necontractual.

(2) Convenția de mediere se încheie în scris, înainte sau după apariția litigiului, și poate să îmbrace una din următoarele forme:

a) clauză de mediere inserată în contractul principal;

b) acord de mediere de sine stătător;

(3) Convenția de mediere întrunește condiția de formă scrisă dacă este încheiată prin întocmirea unui singur înscris, semnat de părți, cât și printr-un schimb de scrisori, telegrame, telefonograme, documente electronice și altele asemenea, semnate de partea care le-a expedit, inclusiv prin utilizarea semnăturii digitale.

(4) Validitatea clauzei contractuale prin care părțile consimt de a supune medierii litigiile legate de validitatea, încheierea, interpretarea, executarea sau desfacerea contractului este independentă de validitatea contractului în care a fost înscrisă. Referința dintr-un contract la un alt înscris ce conține o clauză de mediere valorează ca o convenție de mediere scrisă dacă referința este suficientă de a face clauza parte din contract.

(5) În absența unei convenții de mediere încheiate potrivit alin. (2), se consideră că părțile au încheiat convenția de mediere în momentul în care, după apariția litigiului, iau măsuri specifice prin care-și manifestă acordul de a recurge la mediere și participă efectiv la sesiunile de mediere.

(6) Nulitatea convenției de mediere nu afectează validitatea tranzacției rezultate în urma procesului medierii.

Articolul 25. Medierea litigiului la faza prejudiciară sau prearbitrală

(1) Convenția de mediere împiedică inițierea procesului judiciar sau arbitral pe parcursul termenului stabilit de părți pentru parcurgerea medierii sau până la survenirea unor evenimente sau circumstanțe cu privire la medierea litigiului la faza prejudiciară sau prearbitrală.

(2) Medierea poate fi solicitată de către oricare dintre părțile litigiului. Partea care a propus inițierea procesului medierii este în drept să inițieze procesul judiciar sau arbitral în cazul în care cealaltă parte nu a acceptat medierea într-un termen de 15 zile după comunicarea în scris a invitației privind soluționarea litigiului prin mediere, dacă condițiile convenției de mediere nu prevăd un termen mai redus. În litigiile transfrontaliere acest termen este de 30 de zile.

Comentarii: Prima propoziției din alin.(2) repetă prevederile Art.19(1).

(3) Prevederile alin.(1) și alin. (2) nu se aplica în cazul când, în opinia părții, ea este îndreptățită să-și protejeze dreptul încălcat.

Comentarii: Nu este clar sensul acestei prevederi, având în vedere că medierea este benevolă, iar participarea la mediere nu exclude dreptul de a se adresa în instanța de judecată. Se propune excluderea acestui alineat.

(4) Partea în litigiu se poate adresa în judecată sau în arbitraj dacă procesul medierii inițiat de părți a încetat în condițiile art.21.

(5) Dacă litigiul este soluționat la faza prejudiciară sau prearbitrală prin încheierea unei tranzacții, partea interesată poate solicita omologarea tranzacției în condițiile Capitolului XXXV¹ din Codul de procedură civilă.

Comentarii: Codul de Procedură Civilă, în versiunea disponibilă la zi, nu conține Capitolului XXXV¹. În cazul în care capitolul dat, cu un conținut necunoscut, urmează a fi introdus în Codul de Procedură Civilă, acest fapt urmează a fi menționat fie în dispozițiile finale și tranzitorii, fie în nota explicativă.

(6) În litigiile comerciale care, potrivit legii, pot fi supuse arbitrajului și care au fost soluționate prin procesul medierii cu participarea unui mediator din lista aprobată de o instituție de arbitraj instituționalizat care activează în condițiile art.6 alin. (2) din Legea cu privire la arbitraj Nr. 23 din 22.02.2008, la cererea scrisă a părților, mediatorul poate fi desemnat ca arbitru și este în drept să aprobe tranzacția părților prin hotărâre arbitrală.

Comentarii: Alin.(6) repetă în esență prevederile Art.16(2) din proiectul de lege.

Articolul 26. Medierea litigiului în cadrul procesului judiciar sau arbitral

Comentarii: Formularea actuală a articolului dat nu prevede dreptul părții de a solicita restituirea taxei de stat, achitate la intentarea acțiunii, în cazul în care litigiul a fost soluționat prin mediere (a se vedea Art. 30(4) din Legea nr. 134/14.06.2007 cu privire la mediere). Restituirea taxei de stat poate reprezenta un stimulent suplimentar pentru a deferi un litigiu la mediere și a promova aplicarea mai pe larg a acestei instituții.

(1) Acceptarea medierii suspendă, la cererea ambelor părți, examinarea cauzei civile în instanța judecătorească sau în arbitraj.

(2) În cazul în care litigiul a fost soluționat prin mediere și părțile au încheiat o tranzacție în cadrul procesului judiciar, partea interesată poate solicita omologarea tranzacției în condițiile art. 212 din Codul de procedură civilă și încetarea procesului.

(3) În cazul soluționării litigiului prin mediere în cadrul procesului arbitral, tranzacția părților poate fi aprobată prin hotărâre arbitrală în condițiile legii.

Articolul 27. Tranzacția părților încheiată în procesul medierii

(1) Dacă, în urma procesului de mediere, părțile ajung la o înțelegere, ele pot semna o tranzacție privind condițiile de soluționare a litigiului. Conținutul tranzacției trebuie să fie determinat de către părți și să fie exprimat clar și neechivoc.

(2) Părțile sânt responsabile de conținutul tranzacției. Mediatorul nu are putere de decizie asupra condițiilor tranzacției de împăcare dar, la cererea părților, poate face propuneri privind modul de soluționare a litigiului.

(3) Înainte ca tranzacția să fie semnată, părțile sunt în drept de a solicita o pauză pentru a consulta opinia unor experți și a face comentarii, astfel încât părțile să fie informate și să-și poată exprima consimțământul liber și în cunoștință de cauză.

(4) Tranzacția încheiată de părți drept urmare a procesului de mediere este subordonată condițiilor de valabilitate prevăzute de normele Codului civil și alte prevederi legale privind actele juridice și tranzacția. Nu se admite includerea în tranzacția a clauzelor care:

- a) au drept obiect drepturi și obligații de care părțile nu pot dispune liber prin tranzacție;
- b) încalcă normele imperative ale legii, ordinea publică și bunele moravuri;
- c) sânt în mod evident inechitabile;
- d) sânt contrare interesului superior al copilului minor;
- e) încalcă drepturile unor terțe persoane neantrenate în procesul medierii.

(5) Tranzacția se contrasemnează de către mediator. Mediatorul are obligația de a atenționa părțile în litigiu asupra faptului dacă tranzacția ce urmează a fi încheiată, în opinia mediatorului și având în vedere circumstanțele cauzei, încalcă normele imperative ale legii, ordinea publică sau bunele moravuri. În acest caz mediatorul este în drept să refuze contrasemnarea tranzacției și să se retragă din procesul medierii.

(6) Tranzacția poate fi autenticată notarial. Autentificarea notarială este obligatorie în cazul în care părțile tranzacției - persoane fizice nu au fost asistate de avocați, iar tranzacția prevede dreptul uneia din părți sau a reprezentantului acesteia de a depune în instanța de judecată cererea de omologare a tranzacției. Nu este obligatorie autentificarea notarială a tranzacției care prevede dreptul uneia din părți sau a reprezentantului acesteia de a depune în instanța de judecată cererea de omologare a tranzacției în cazul în care părțile tranzacției - persoane fizice sau juridice au fost asistate de avocați.

(7) Dacă tranzacția conține erori cu privire la nume, numere, erori de calcul sau de tipografie, acestea urmează a fi reparate.

Articolul 28. Caracterul executoriu al tranzacției

(1) Tranzacția încheiată drept urmare a procesului de mediere este opozabilă între părți și se execută de către acestea potrivit regimului juridic al executării obligațiilor contractuale, în modul și în termenele convenite de părți.

(2) Dacă părțile nu au stabilit altfel, partea obligată la executare are la dispoziția sa un termen de 15 zile în care trebuie să execute benevol condițiile tranzacției. La expirarea termenului de executare benevolă creditorul este în drept să solicite omologarea tranzacției pentru a iniția procedurile de executare silită a acesteia în condițiile legii, dacă părțile nu au stabilit altfel.

(3) Tranzacția părților încheiată drept urmare a procesului de mediere, inclusiv tranzacția în litigiile civile și comerciale transfrontaliere, care a fost omologată potrivit art. 212 sau Capitolul XXXV¹ din Codul de procedură civilă, are între părți autoritatea lucrului judecat și este pasibilă de executare silită în condițiile legii.

Comentarii: Codul de Procedură Civilă, în versiunea disponibilă la zi, nu conține Capitolului XXXV¹.

Articolul 29. Particularitățile medierii în litigiile familiale

(1) Pot fi supuse medierii neînțelegerile dintre soți privind continuarea căsătoriei, exercitarea drepturilor și obligațiilor părintești, stabilirea domiciliului copiilor, întreținerea copiilor și a altor membri ai familiei inapți de muncă, precum și orice alte neînțelegeri ce apar în raporturile familiale.

(2) Dacă în cursul medierii sau la întocmirea tranzacției rezultate din mediere se stabilesc fapte care pun sau pot pune în pericol creșterea sau dezvoltarea normală a copilului sau prejudiciază grav interesul superior al copilului, mediatorul este obligat să sesizeze autoritatea tutelară competentă și este în drept să se retragă din procesul medierii.

(3) Dispozițiile prezentei legi se aplică complementar la legislația specială care reglementează medierea în litigiile familiale.

Articolul 30. Suspendarea termenelor de prescripție pe durata medierii

(1) Inițierea medierii în condițiile prezentei Legi produce efectele de suspendare a termenelor de prescripție pentru ambele părți în condițiile art. 274 alin.(1) lit. h) Cod civil. Cursul termenelor de prescripție se suspendă pe durata desfășurării efective a procesului medierii:

a) de la data la care o parte a comunicat în scris celeilalte părți invitația privind soluționarea litigiului prin mediere, sau

b) de la data depunerii cererii comune de mediere la o instituție de mediere, sau

c) de la data încheierii contractului cu mediatorul.

(2) Dacă procesul medierii eșuează și/sau părțile nu ajung la o tranzacție, termenul de prescripție continuă de la data încetării medierii în condițiile art. 21. Perioada de timp care a curs de la inițierea procesului de mediere nu se include în termenul general al prescripției stabilite de lege dacă partea interesată depune acțiune în instanța de judecată sau arbitraj în termen de 30 de zile de la data încetării medierii în condițiile art.21.

(3) Curgerea termenului de prescripție se suspendă în condițiile art. 274 alin.(1) lit. g) Cod civil pentru partea care a propus inițierea procesului medierii în cazul în care cealaltă parte nu acceptă medierea în termenul stabilit la art.25 alin. (2). Perioada de timp care a curs de la inițierea procesului de mediere nu se include în termenul general al prescripției stabilite de lege dacă partea care a propus medierea depune acțiune în instanța de judecată sau arbitraj în termen de 30 de zile de la expirarea termenului stabilit la art.25 alin. (2).

Comentarii: Art. 274(1) Codul Civil, în versiunea disponibilă la zi, nu conține lit.g) sau h), la care se face referire în Art.30 din proiectul de lege. În cazul în care aceste litere, cu un conținut necunoscut, urmează a fi introdus în Codul Civil, acest fapt urmează a fi menționat fie în dispozițiile finale și tranzitorii, fie în nota explicativă.

Capitolul VII. Dispoziții speciale privind medierea în cauzele penale

Articolul 31. Generalități privind medierea în cauzele penale

(1) Cauzele penale și contravenționale pot fi supuse medierii în condițiile prevăzute de Codul penal, Codul de procedură penală și Codul cu privire la contravențiile administrative.

Comentarii: Textul „Codul cu privire la contravențiile administrative” urmează a fi substituit prin textul „Codul Contravențional”.

(2) Părți la medierea în cauzele penale sânt victima infracțiunii și făptuitorul.

(3) Dacă, la medierea în cauzele penale, una dintre părți este minor, participarea pedagogului sau psihologului este obligatorie.

(4) Procesul de mediere nu substituie și nu suspendă procesul penal sau contravențional.

(5) Faptul participării la mediere nu poate servi ca dovadă a recunoașterii vinovăției.

(6) La medierea dintre partea civilă și partea civilmente responsabilă se aplică corespunzător prevederile capitolului VI privind medierea în litigiile civile.

Articolul 32. Mediatorul în cauzele penale

(1) La medierea în cauzele penale pot fi desemnați doar mediatorii înscriși în Tabelul mediatorilor atestați și mediatorii voluntari de pe listele aprobate potrivit art. 9 alin (7).

Comentarii: Avînd în vedere implicațiile unei cauze penale și sensibilitatea relațiilor dintre victimă și făptuitor, se propune că medierea în cauzele penale să fie realizată doar de către mediatorii atestați.

(2) Nu poate fi admis în calitate de mediator în cauzele penale: ofițerul de urmărire penală, procurorul, judecătorul, avocatul uneia dintre părți, precum și persoana incompatibilă în baza unor legi speciale.

(3) În cazurile prevăzute de art. 33 alin.(2) din Codul de procedură penală, mediatorul trebuie să renunțe la desemnarea sa în calitate de mediator.

Articolul 33. Informația oferită mediatorului în cauzele penale

(1) Organul de urmărire penală sau instanța judecătorească, în procedura cărora se află cauza penală supusă medierii, până la începerea procesului de mediere, cu acordul părților, pun la dispoziția mediatorului materialele necesare, fără a prejudicia desfășurarea urmăririi penale sau judecarea cauzei.

(2) Mediatorul poartă răspundere, în condițiile legii, pentru divulgarea informației puse la dispoziția sa la etapa de urmărire penală sau de judecare a cauzei penale.

Articolul 34. Actul de împăcare în cauzele penale

(1) Actul de împăcare rezultat din procesul medierii în cauza penală se consemnează în acordul părților întocmit potrivit modelului aprobat de Consiliul de mediere care se semnează de către mediator, părți și apărătorii acestora.

(2) Actul de împăcare este prezentat organului de urmărire penală sau instanței judecătorești, în procedura cărora se află cauza penală spre examinare.

(3) Tranzacția dintre partea civilă și partea civilmente responsabilă este reglementată prin dispozițiile art. 27 și art. 28.

(4) Nesemnarea actului sau a tranzacției de împăcare nu poate prejudicia situația părților.

Capitolul VIII. Susținerea medierii de către stat

Articolul 35. Susținerea medierii de către stat

(1) Statul susține promovarea și dezvoltarea medierii în scopul modernizării justiției, facilitării și îmbunătățirii actului justiției.

(2) Organele centrale de specialitate ale administrației publice, organele sistemului judecătoresc și sistemul organelor de urmărire penală sînt responsabile de implementarea și promovarea politicilor în domeniul medierii, informarea publicului asupra avantajelor și efectelor juridice ale medierii.

(3) La sediul sau în imediata apropiere a instanțelor judecătorești, curților de apel, organelor de urmărire penală și a autorităților tutelare se repartizează oficii (spații) speciale destinate activităților de informare cu privire la soluționarea litigiilor prin mediere și organizarea

sesiunilor de mediere în cazul în care serviciile mediatorului sînt oferite pe principii de voluntariat sau sînt asigurate gratuit de către stat.

(4) Autoritățile administrației publice locale sînt responsabile de promovarea politicilor în domeniul medierii la nivel local și acordă suportul necesar în dezvoltarea activităților de mediere la nivel comunitar.

Articolul 36. Fondul național de modernizare a justiției și dezvoltare a medierii

(1) Pentru finanțarea proiectelor și a programelor orientate spre modernizarea justiției prin dezvoltarea medierii, în condițiile Titlului VI din Legea Nr. 847 din 24.05.1996 privind sistemul bugetar și procesul bugetar se constituie un fond cu destinație specială - Fondul național de modernizare a justiției și dezvoltare a medierii.

(2) Fondul național de modernizare a justiției și dezvoltare a medierii se formează:

a) din alocațiile anuale de la bugetul de stat aprobate în bugetul Ministerului Justiției în mărime de 5% din veniturile acumulate din taxa de stat achitată pentru cauzele examinate în instanțele judecătorești;

b) veniturile acumulate la bugetul de stat din taxa de mediere achitată de părți pentru examinarea cererilor depuse în instanțele judecătorești. Taxa de mediere constituie 50 de lei pentru persoanele fizice și 300 de lei pentru persoanele juridice;

c) surse cu destinație specială din sectorul public și cel privat la nivel local, național și internațional, inclusiv și mijloace oferite prin programele de asistență ale Uniunii Europene și donatorilor străini.

(3) Destinațiile de utilizare a mijloacelor din Fondul național de modernizare a justiției și dezvoltare a medierii se aprobă anual prin hotărâre a Parlamentului.

(4) Fondul național de modernizare a justiției și dezvoltare a medierii se află în gestiunea Ministerului Justiției, care efectuează alocarea mijloacelor lui potrivit destinațiilor aprobate de Parlament în modul stabilit prin Regulamentul aprobat de Guvern.

Comentarii: Deși ideea în sine este binevenită, prevederile propuse în Art.36 din proiectul de lege contravin prevederilor Art.49 din Legea nr. 847/24.05.1996 privind sistemul bugetar și procesul bugetar. De exemplu, conform Art. 49 fondurile speciale, detaliate pe venituri și cheltuieli, se aprobă ca anexă la legea bugetară anuală, dar nu se aprobă prin hotărâre de Parlament, așa precum este propus în proiectul de lege. Se propune revizuirea articolului, pentru a fi în concordanță cu legislația bugetară.

Articolul 37. Medierea garantată de stat

Medierea este garantată de stat în cauzele civile și penale în condițiile stabilite prin Legea cu privire la asistența juridică garantată de stat nr. Nr.198-XVI din 26.07.2007.

Comentarii: Deoarece metodele alternative de soluționare a litigiilor și sistemul justiției au obiective comune, este esențial ca asistența juridică să fie disponibilă pentru acestea astfel cum este și pentru procedurile judiciare standard¹⁰. La fel, CEPEJ menționează că pentru cauze de egalitate în fața legii și de acces la justiție este inadmisibil ca unele categorii sociale să nu poată beneficia de un serviciu din motive de lipsă a resurselor financiare. Pentru solicitanții care dispun de mijloace economice limitate, statele membre

¹⁰ Avizul nr.6 (2004) al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) în atenția Comitetului de Miniștri asupra procesului echitabil într-un termen rezonabil și rolul judecătorilor în acest proces, luînd în considerare mijloacele alternative de soluționare a disputelor, par. 142, http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccje/textes/Avis_en.asp

ar trebui să fie încurajate să ofere asistență juridică părților la mediere, în același mod cum se asigură asistența juridică părților în proces¹¹.

Conform raportului CEPEJ „European judicial systems. Edition 2012 (2010 data). Efficiency and quality of justice”, 34 de state sau entități acordă asistență juridică pentru mediere în procedurile judiciare¹², iar tendința pare să fie în creștere (7 state noi în ultimii doi ani).

Luând în calcul aceste recomandări și practici, decizia privind includerea medierii în schema de asistență juridică garantată de stat pare să fie rezonabilă. Totuși, proiectul de lege nu face decât să introducă o normă de trimitere, fără a reglementa conținutul suplimentar necesar. În același timp, nota informativă nu conține informații privind eventualul impact asupra sistemului de asistență juridică a introducerii medierii garantate de stat. Mai multe eventuale modificări necesită a fi luate în calcul: ajustarea cadrului normativ și instituțional, alocarea de resurse umane și financiare suplimentare. Pe de altă parte, propunerea din Art.38(2) de a introduce medierea garantată de stat începând cu cel târziu 1 ianuarie 2014 este prematură. Pilotarea acestei componente ar fi utilă.

Capitolul IX. Dispoziții finale

Comentarii: Dispoziții tranzitorii lipsesc, deși necesitatea acestora este evidentă. Pornind de la faptul că acest proiect de lege vine să modifice un cadru legal existent, respectiv un cadru instituțional și anumite efecte produse sub auspiciul legii în vigoare (inclusiv procese de mediere în desfășurare), trecerea de la vechea reglementare la noua reglementare va implica o anumită perioadă de tranziție, cu acțiuni corespunzătoare.

Articolul 38.

- (1) Prezenta lege intră în vigoare în 6 luni de la data publicării.
- (2) Prevederile art.37 vor fi aplicate în funcție de alocările bugetare pentru implementarea acestuia, dar nu mai târziu de 1 ianuarie 2014.
- (3) Până la intrarea în vigoare a prezentei legi, Guvernul:
 - a) va prezenta Parlamentului propuneri privind aducerea legislației în conformitate cu prezenta lege;
 - b) va aduce actele sale normative în conformitate cu prezenta lege.

¹¹ Comisia Europeană pentru Eficacitatea Justiției (CEPEJ), Ghid pentru o mai bună implementare a recomandării cu privire la medierea în materie civilă și familială, CEPEJ(2007)14; http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/cepej/WCD/Guidelines_en.asp

¹² CEPEJ, European judicial systems. Edition 2012 (2010 data). Efficiency and quality of justice, pag. 142, http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/cepej/evaluation/2012/Rapport_en.pdf

Analiza argumentării proiectului

Nota informativă la proiectul de Lege cu privire la mediere vine să susțină și argumenteze necesitatea unei noi reglementări în acest domeniu. În pofida extinderii (pe alocuri artificiale) a notei pe 6 pagini, informația prezentată necesită o considerare suplimentară. Pe de o parte, nota combină diferite alineate și pasaje fără o coerență între ele; pe de altă parte, se creează impresia că anumite compartimente sunt completate cu paragrafe și pasaje doar pentru a nu lăsa spațiul gol.

Lipsește, din punctul nostru de vedere, fundamentul notei informative – argumentele de bază de ce s-a recurs la elaborarea unei legi noi. Experiența altor state este prezentată într-o formă inconsistentă cu reglementarea propusă, iar reglementările corespondente ale legislației comunitare (de exemplu, Directiva 2008/52/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 21 mai 2008 privind anumite aspecte ale medierii în materie civilă și comercială, Decizia-cadru a Consiliului din 15 martie 2001 privind statutul victimelor în cadrul procedurilor penale) nu sunt menționate.

Costurile anticipate pentru implementarea noii reglementări nu sunt specificate, deși proiectul de lege introduce unele aspecte cu profund impact din punct de vedere al resurselor financiare și umane implicate (de exemplu, asistența tehnico-materilă și de secretariat a Consiliului de mediere (Art.4(7)), pagina web a Consiliului de mediere și alte eforturi de informare și sensibilizare (Art.5(1), lit.i)), alocarea spațiilor pentru activități de informare și sesiuni de mediere (Art.35(3)), constituirea Fondului național de modernizare a justiției și dezvoltare a medierii (Art.36), introducerea medierii garantate de stat (Art.37).

Nota informativă nu stabilește clar asupra a două inovații absolute din proiectul de lege: (1) Fondul național de modernizare a justiției și dezvoltare a medierii și (2) introducerea medierii garantate de stat.

Deși din textul proiectului de lege este evident că anumite reglementări (de exemplu, Art.2, lit.a)-b), Art.18(2), Art.22(1)-(2), Art.23) sunt inspirate din legislația comunitară (în special, Directiva 2008/52/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 21 mai 2008 privind anumite aspecte ale medierii în materie civilă și comercială), nota informativă este sterilă la acest compartiment, menționând la punctul 7 că „Proiectul legii cu privire la mediere nu armonizează legislația Republicii Moldova la legislația Uniunii Europene, prin urmare includerea informației respective nu este oportună”. Este necesar de menționat că în conformitate cu Regulamentul privind mecanismul de armonizare a legislației Republicii Moldova cu legislația comunitară¹³ - „18. În cazul în care proiectul de act normativ preia doar parțial un act comunitar, inițiatorul va preciza expres care articole/secțiuni etc. din actul comunitar respectiv sînt preluate efectiv, precum și orice alte informații relevante, menite să asigure o imagine clară asupra procesului de transpunere a actului respectiv al Uniunii Europene.”

¹³ HG nr. 1345/24.11.2006 cu privire la armonizarea legislației Republicii Moldova cu legislația comunitară

Concluzii și recomandări

Modalitățile alternative de soluționare a litigiilor sunt parte integrantă a politicilor menite a îmbunătăți accesul la justiție. Medierea, ca modalitate alternativă de soluționare a disputelor, poate constitui unul dintre răspunsurile cele mai adecvate la dificultățile accesului la justiție, contribuind totodată, la degrevarea instanțelor de numeroase cauze.

Totuși, medierea nu substituie procedurile jurisdicționale. Recurgerea la mediere nu stinge dreptul părților de a se adresa în instanța judecătorească sau arbitrală, în cazul în care litigiul nu a putut fi soluționat prin intermediul medierii.

Medierea are câteva caracteristici: (a) este voluntară, (b) este a părților (soluționarea conflictului depinde exclusiv de acordul părților, iar soluțiile nu sunt elaborate de mediator, ci de către cei aflați în conflict), (c) este o rezolvare mai rapidă a litigiilor, (d) reduce costurile de soluționare a conflictelor, (e) se desfășoară în prezența unui terț imparțial și neutru (mediatorul), (f) este confidențială și respectă viața privată a părților.

Noul proiect de lege încearcă, deși cu un grad diferit de succes, să întrunească fiecare dintre aceste caracteristici ale medierii. Rămîne, totuși, puțin explicabil care este raționamentul care a solicitat elaborarea unui nou proiect de lege, avînd în vedere că legea în vigoare nu este valorificată în plenitudinea ei.

Considerăm că obiecțiile și comentariile expuse în analiza de mai sus vin să susțină într-un mod coerent și argumentat procesul de elaborare și consultare a noilor reglementări în domeniul medierii.